

Буряк І.В.

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця
**ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ МОНІТОРИНГУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ**

Анотація. В роботі визначено поняття діяльності, конкретизовано сутність соціально-економічної діяльності домогосподарств та її роль в економіці країни. Виявлено основні інструменти спостереження за діяльністю домогосподарств. Розкриті головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Ключові слова: діяльність; домогосподарство; моніторинг; інформація; соціально-економічна діяльність.

Буряк И.В.

Харьковский национальный экономический университет им. Семена Кузнеця
**ГЛАВНЫЕ ЗАДАЧИ МОНИТОРИНГА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДОМОХОЗЯЙСТВ**

Аннотация. В статье определено понятие деятельности, конкретизирована сущность социально-экономической деятельности домохозяйств и ее роль в экономике страны. Вывявлены основные инструменты наблюдения за деятельностью домохозяйств. Раскрыты главные задачи мониторинга социально-экономической деятельности домохозяйств.

Ключевые слова: деятельность; домохозяйство; мониторинг; информация; социально-экономическая деятельность.

Buriak I.V.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
**THE MAIN TASKS OF MONITORING SOCIAL AND
ECONOMIC ACTIVITIES OF HOUSEHOLDS**

Abstract. The article defines the concept of activity, specifies the essence of the socio-economic activity of households and its role in the country's economy. The main tools for monitoring household activities have been identified. The main tasks of monitoring the socio-economic activities of households are disclosed.

Keywords: activities; households; monitoring; information; social-economic activities.

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіки зростає й роль та значення домогосподарств. Безсумнівно розширюється й значення їх діяльності, що в свою чергу впливає не тільки на добробут окремої суспільної ланки, але й на господарську систему в цілому. Саме в період економічних перетворень та зі зростанням значущості приватної діяльності населення, позиції домогосподарств поступово змінюються. Саме в цей період підвищується інтерес науковців та спеціалістів до домогосподарства як одного з головних суб'єктів економічних відносин, тому що в умовах формування нової економіки не тільки значення та сфера соціально-економічної діяльності поступово змінюється, а й особливості взаємозв'язків з іншими господарюючими суб'єктами.

Досить не простий характер питань, пов'язаних з соціально-економічною діяльністю домогосподарств визначається наявністю великої кількості робіт, які визначають різні вектори їх діяльності. Питаннями економічної природи домогосподарств займаються такі вчені, як І. Бондар, О. Березіна, С. Гончарова, Ж. Дерій, О. Зухба та ін.

Мета. Метою даної роботи є визначення сутності соціально-економічної діяльності домогосподарств та ролі моніторингу у

Результати досліджень. Поняття «діяльність» зазвичай означає процес взаємодії суб'єкта з об'єктом, під час якого суб'єкт спрямовано впливає на об'єкт та задовольняє будь-які свої потреби, досягаючи поставленої мети [1].

У широкому сенсі під діяльністю розуміють послідовність дій спрямованого характеру. З цієї точки зору доцільно розглядати та досліджувати діяльність домогосподарств, що виступає однією з найважливіших складових ефективного розвитку суспільства.

Беручи до уваги Доповідь Національного інституту статистики та економічних досліджень від 06.12.2010 року (Рекомендації комісії Стіглиця, головним завданням якої розроблення критерію оцінки економічної діяльності та соціального прогресу, не враховуючи на ВВП країни), в якій зазначено, що діяльність домогосподарств слід розглядати не з точки зору виробництва (як для звичайного підприємства), а з точки зору формування їх доходів та витрат в процесі соціально-економічної діяльності [2].

В «Дванадцяти рекомендаціях» комісії Стіглиця [2] зазначено, що необхідно:

- надавати привілейоване місце в статистичних дослідження домогосподарствам та їх рівню життя;
- впроваджувати в моніторинг діяльності домогосподарств балансний метод (беручи за основу модель балансу підприємств);
- включати в статистичний облік показники діяльності всередині домогосподарств.

Крім того, слід зауважити, що автори «концепції нової економіки домогосподарства» [3], визначають домогосподарство активним виробником споживчих благ, а не пасивним учасником ринкових відносин. До виробничої функції домогосподарств входить як ринкова, так і неринкова діяльність членів домогосподарств.

Домогосподарство, на думку Г. Россинської, при здійсненні соціально-економічної діяльності забезпечує економічні умови виробництва, накопичення і збереження людського капіталу, а також організовує власну діяльність [4].

Отже, на думку автора, при вивченні соціально-економічної діяльності домогосподарств доцільним буде розглядати діяльність з точки зору обох підходів, а саме: відповідно до «концепції нової економіки домогосподарств» та «Дванадцяти рекомендацій комісії Стіглиця».

Сучасне суспільство характеризується динамічним розвитком інформаційних технологій та значною роллю інформації в соціально-економічних відносинах. Тому наявність повної, своєчасної та достовірної інформації про процеси, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності населення, є необхідною умовою для прогнозування, успішної адаптації до негативних факторів та ефективного розвитку діяльності домогосподарств.

До основних джерел інформації про соціально-економічні характеристики та діяльність домогосподарств можна віднести [5]:

- переписи та мікропереписи населення (дані про демографічні та деякі соціальні характеристики);
- національні рахунки (агреговані дані на макрорівні про функцію споживання, про потоки товарів та прибутки між секторами підприємницької діяльності та домогосподарств);
- бюджетні та інші вибіркові обстеження статистичних установ;
- вибіркові соціологічні обстеження (панельні, моніторингові та одиничні).

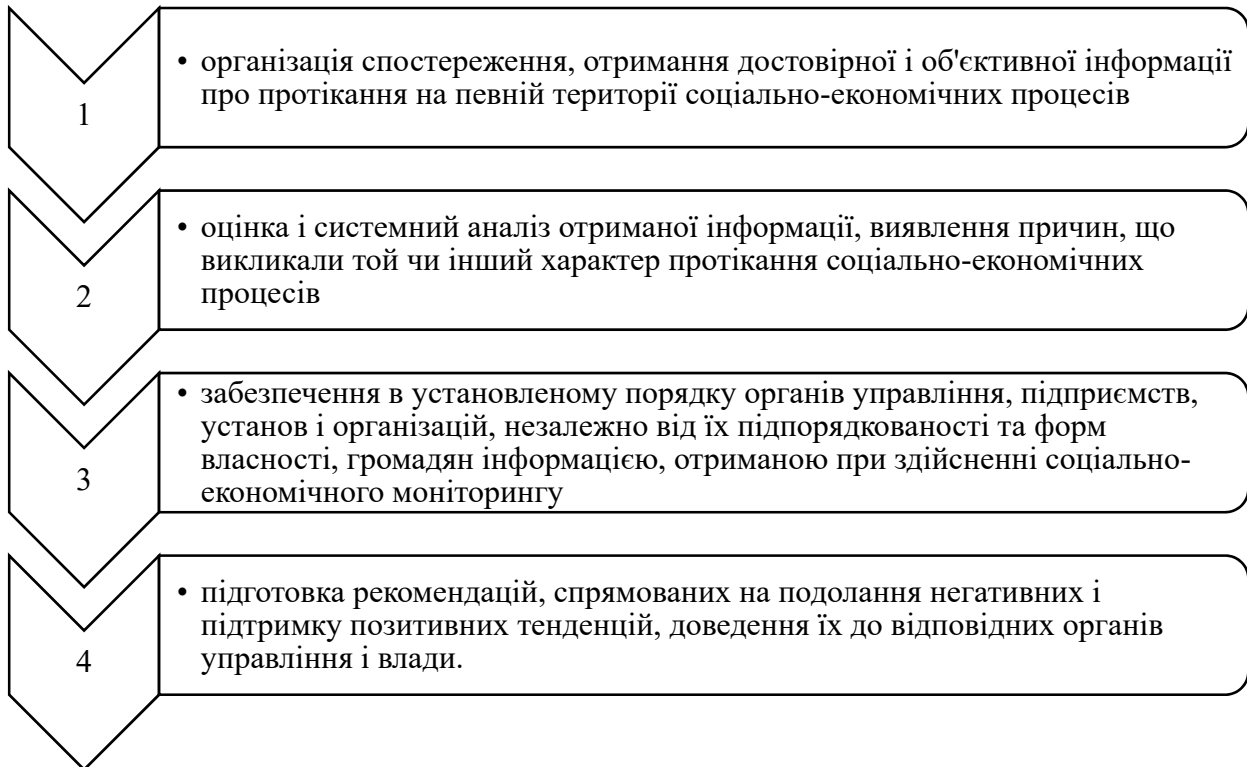
Як правило, інформація з перших трьох джерел доступна дослідникам лише у вигляді макропоказників. У той же час найбільш цінними є мікродані, які дозволяють більш точно змодельовати соціально-економічну діяльність домогосподарств, виявити їхню типологію та головні фактори впливу на їх діяльність [6].

Через те, що суцільні дослідження вимагають великих фінансових затрат, практично єдиним видом збору інформації є переписи населення. Для інших досліджень використовуються вибіркові обстеження.

На сьогоднішній день найбільш важливим інструментом спостереження, аналізу та прогнозування, а також важелем у прийнятті обґрунтованих і найбільш ефективних рішень, є

система моніторингу, яка застосовується в рамках різних сфер науково-практичної діяльності домогосподарств, підприємств та організацій. Моніторингові опитування використовують один і той же інструментарій, що дозволяє відстежити зміни у часі, чи порівняти між собою країни, регіони та ін.

Головними завданнями моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є такі (рис. 1).

Джерело: узагальнено автором за [6–8].

Рис. 1. Завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств

Саме можливості, які пов'язані з реалізацією моніторингів соціальних об'єктів й приваблюють увагу сучасних науковців та фахівців-практиків. Майже всі дослідники наголошують на певні елементи невизначеності, які присутні в соціально-економічному середовищі. Підтвердженням цього є постійні пошуки комплексних інноваційних методів вимірювання існуючих соціально-економічних явищ, їх адекватного відображення й розроблення рекомендацій щодо оптимального управлінського впливу.

Висновки. Отже, головною функцією моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є забезпечення відповідних органів проведення моніторингу повною, достовірною та своєчасною інформацією про діяльність та загальні процеси, які можуть відбуватися безпосередньо з домогосподарством у різних сферах його економічної або соціальної діяльності, а також про соціально-економічні зміни, які відбуваються у суспільстві.

Основним та головним принципом організації моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств є його цілеспрямованість. Такий принцип окреслює рамки проведення самого моніторингу та наголошує на рішення конкретних завдань. Дотримання якого дає можливість не займатися не потрібним збором та обробкою інформації та уможлиблює відокремлення від надлишковості, та як результат створить передумови для розроблення економічно ефективної системи розвитку домогосподарств.

Список використаної літератури

1. Радаєв В. В. Економічна соціологія / В. В. Радаєв. – М.: ВДГУ ВШЕ, 2005. – 603 с.
2. Stiglitz, J.E., Sen, A., Fitoussi, J.-P. (2009). Report of the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (CEPS). Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/118025/118123/Fitoussi+Commission+report>.
3. Беккер Г. С. Человеческое поведение: экономический подход / Г. С. Беккер // Избранные труды по экономической теории; пер. с англ. – М.: ГУВШЭ, 2003. – 627 с.
4. Россинская Г. М. Домохозяйство в системе субъектов потребительского поведения / Г. М. Россинская. – СПб.: ООО Недр, 2007. – 192 с.
5. Урядовий портал Про моніторинг соціально-економічного розвитку малих міст і селищ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/205382197>.
6. Буряк І. В. Моніторинг якості життя домогосподарств / І. В. Буряк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород: УНУ. – 2016. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 23–27.
7. Гончарова С. Ю. Методичний підхід до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий журнал Економіка розвитку. – Вид. ХНЕУ, 2018. – № 4. – С. 1–12.
8. Кулик А. В. Регіональний соціально-економічний моніторинг: проблеми та основні теоретико-методологічні засади / А. В. Кулик // Економіка та держава. – 2008. – № 7. – С. 15–18.